

Conclusies & Aanbevelingen

“Kennis voor Gedragsbewust Beleid”

Hoe gedragsbewust beleid kan leiden tot
evidence-based policymaking en doelmatiger beleid

Congresverslag

Donderdag 23 juni 2016

De Nieuwe of Littéraire Sociëteit De Witte
Den Haag

Doelgroepen:

Beleidsmakers
Beleidsonderzoekers
Wetenschappelijke onderzoekers
Overheidsadviseurs
Beleidsstrategen

Georganiseerd door:

In samenwerking met:

Verslag

Het congres van 23 juni heeft meer dan 125 wetenschappelijke experts, beleidsactoren en praktijkgerichte experts bij elkaar gebracht en voorbeelden getoond van hoe gedragsinzichten de effectiviteit van het beleid kunnen bevorderen. Zo werd in twee plenaire sessies en zes werkgroepen besproken in hoeverre gedragsbewust beleid onderdeel kan zijn van het beleidsproces in Nederland.

Ochtendsessie

Dagvoorzitter **Godfried Engbersen** (Lid WRR en hoogleraar aan de EUR) opende de dag met de stelling “*smart* beleid is gedragsbewust beleid”. Voor gedragsbewust beleid is niet alleen een “slimmere overheid” nodig, maar ook een “slimmere burger” die gestimuleerd wordt om rationeel te handelen.

Daarna stelde de SG van het Ministerie van Economische Zaken **Maarten Camps** dat de traditionele uitgangspunten van nutsmaximalisatie voor het bepalen van het gedrag van burgers in een aantal gevallen uitgebreid kunnen worden met nieuwe fundamentele inzichten die het menselijk gedrag bepalen. Het is cruciaal om de effecten van beleid op gedrag goed te meten en uit te testen welke beleidsopties het beste werken.

Frans Leeuw (Directeur WODC en hoogleraar aan de UM) benadrukte dat gedragsbewust beleid interessant is in zijn specifieke toepassingsmogelijkheden. Veel van deze inzichten grijpen terug op reeds bestaande pleidooien voor het onderbouwen van beleid met wetenschappelijke kennis. Het onderbouwen van sociaalwetenschappelijke inzichten met nieuwe technologie en big data applicaties kan gedragsbewust beleid verduurzamen.

De Amsterdamse Wethouder **Eric van den Burg** schonk aandacht aan de uitvoering van gedragsbewust beleid op lokaal niveau, toegespitst op het thema gezondheid en bewegen. Om de praktische resultaten hiervan te optimaliseren moeten alle actoren en wetenschappelijke partijen in een meerjarenplan bijeen gebracht worden om duidelijk vastgestelde kwantitatieve en kwalitatieve targets te behalen. Door te experimenteren kan steeds betere kennis worden verzameld over wat werkt en wat niet werkt.

Daarna hield **Geoff Mulgan** (Directeur Nesta) zijn toespraak. Hij besteedde veel aandacht aan het zoeken van een evenwichtig equilibrium tussen *evidence*, gedragsinzichten en beleidsvorming en stelde vast dat de bredere uitdaging voor wetenschap en beleid is; “shifting behaviour to make use of evidence”. Hij benadrukte dat er meer structuur kan worden gebracht in het vastleggen en delen van *evidence* in hele specifieke beleidssituaties, een aanpak die in het Verenigd Koninkrijk is ingericht met het *What Works Network*. Dat biedt mogelijk perspectief voor Nederland. De wijze waarop gedragsinzichten en *evidence-based policymaking* kunnen leiden tot doelmatiger beleid, werden verder tijdens de werkgroepen behandeld.

Aanbevelingen uit de pararelsessies

<p>Toezicht <i>Onder voorzitterschap van Adriaan Denkers, Hoofddocent Criminologie, VU Amsterdam</i></p> <p>Sterk op weg, maar we zijn er nog niet! Juist deze zelfkennis en reflectie op effectiviteit van organisatie is de kracht op dit gebied.</p>	<p>Mobiliteit <i>Onder voorzitterschap van Peter van der Knaap, Directeur-bestuurder SWOV; Voorzitter Vide</i></p> <p>Mobiliteit = gedrag, dus investeer in kennis over motieven, de invloed van ontwikkelingen daarop, het verschil tussen groepen en nieuwe manieren om inzicht in effectieve gedragsbeïnvloeding te monitoren en evalueren.</p>	<p>Gezondheid en Voedsel <i>Onder voorzitterschap van Eva van den Broek, Onderzoeker Gedragseconomie, LEI Wageningen UR</i></p> <p>Sturen op het meten van effecten en bruikbaar <i>evidence</i>. Implementeren van meer Behavioural Insights Teams. Structureel communiceren wat er al aan gedragsbewust beleid bestaat.</p>
<p>Arbeidsmarkt <i>Onder voorzitterschap van Jan-Maarten van Sonsbeek, Chief Science Officer, Ministerie van SZW</i></p> <p>Er is niet één pasklare oplossing. Gedragseconomie levert wel veel nuttige handvaten voor aanpassing van beleid. Het is belangrijk om te blijven experimenteren. Er zullen weerstanden zijn bij implementatie maar juist de kleine successen uit experimenten kunnen helpen om die te overwinnen.</p>	<p>Duurzaamheid <i>Onder voorzitterschap van Cees Midden, Professor Human-Technology Interaction, TUE</i></p> <p>Gedragswetenschappelijke en methodische kennis om gedragsonderzoek te doen zijn geldend over beleidssectoren heen, maar wordt nu versnipperd opgebouwd. Het is tijd om tot centrering te komen zodat expertise ontwikkeld en gebundeld word.</p>	<p>Migratie en Integratie <i>Onder voorzitterschap van Godfried Engbersen, Lid WRR; Professor Algemene Sociologie, EUR</i></p> <p>Blijven communiceren, kleinschalige consultatie bewoners, ga naar verschillende categorieën bewoners toe. Overheidscampagnes van overheden: van ontmoedigen naar informeren (<i>trusted information</i>). Grenzen aan nudging in geval van omstreden politieke kwesties, er is geen beste keuze te maken.</p>

Slotpanel

Na de middagsessies met workshops gaf de Haagse Wethouder **Joris Wijsmuller** zijn visie op gedragsbewust beleid. Hij benadrukte het belang van open en onderzoekende samenwerking tussen gemeente, inwoners, ondernemers en instellingen in de stad evenals de ruimte die nodig is om te experimenteren om op die manier steeds betere kennis te vergaren over doelmatig beleid.

Onder leiding van de dagvoorzitter **Godfried Engbersen** werden door het slotpanel de stellingen van de panelleden en vragen vanuit publiek besproken. Afwisselend debatteerden **Peter van der Knaap** (Directeur-bestuurder SWOV en Voorzitter Vide), **Joris Wijsmuller** (Wethouder Gemeente Den Haag), **Suzanne van Melis** (Adjunct-manager Wetgevingskwaliteitsbeleid, Min VenJ), **Henk Nijboer** (Tweede Kamerlid PvdA) en **Frank Dietz** (Sectorhoofd Duurzame Ontwikkeling, PBL) over de vraag onder welke condities

de implementatie van gedragsbewust beleid effectiever kan worden op nationaal en lokaal niveau.

De volgende punten kunnen beschouwd worden als de belangrijkste aanbevelingen van de paneldiscussie:

- Inzicht in wat gedrag bepaalt heeft meerwaarde voor de vormgeving van beleid. Om er optimaal van te kunnen profiteren kan een vorm van nationale kennisontwikkeling en afstemming functioneel zijn.
- De kennisuitwisseling tussen wetenschap en beleid moet groeien tot een constructieve samenwerking, waarbij gekeken wordt naar 'wat wanneer en waar wel werkt en wat niet'. Op deze manier wordt het gebruik van gedragsinzichten in de praktijk geoptimaliseerd en worden risico's van niet goed functionerende toepassingen van gedragsinzichten binnen beleidsvorming voorkomen.
- De overheid moet meer investeren in expertise en met meer kennis van wetenschappelijke ontwikkelingen opereren. Momenteel worden ambtenaren te veel beloond als ze snel switchen tussen dossiers. Het is van belang dat er binnen beleid ook ruimte is voor experts, die de mogelijkheid wordt geboden langjarige kennis op te bouwen.
- Er moet meer ruimte komen om te experimenteren met gedragsbewust beleid om te achterhalen wat wel en niet werkt. Evaluaties zijn daarbij onmisbaar. Dit voorkomt dat te snel wordt voorgesorteerd op één oplossing, waarvan niet helder is of deze wel gaat werken.
- Het Integraal Afwegingskader (IAK) is een logische plek om gedragsbewust beleid en het belang van experimenteren te verankeren. Het IAK krijgt echter in de praktijk te weinig aandacht. Als we willen dat daar in de beleidsontwikkeling meer gebruik van gemaakt wordt dan moeten de voordelen voor beleid en bestuur duidelijker worden.
- Transparantie over het toepassen van gedragsbewuste prikkels is nodig om ethische valkuilen zoveel mogelijk te vermijden.

